

МЕТОДИ ВИЗНАЧЕННЯ МОЖЛИВИХ НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ НА ОТОЧУЮЧЕ СЕРЕДОВИЩЕ ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙ

Яковлев А.І., д.е.н., проф.

Національний технічний університет

«Харківський політехнічний інститут» (м. Харків, Україна)

Реалізація інновацій у ряді випадків призводить до негативних екологічних наслідків, їхній невідповідності європейським стандартам. Наприклад, нестача традиційних джерел тепло-енергоносіїв викликає необхідність їх заміни іншими, наприклад, застосування ядерної енергії. Однак остання сприяє забрудненню повітря та води. І засобів очищення води, що використовуються при виробництві енергії на атомних електростанціях, ще не знайдено.

Даній проблемі присвячено чимало робіт вітчизняних та зарубіжних фахівців. Однак нинішнім фундаментальним науковим розробкам з теоретико-методологічних аспектів визначення соціально-екологічної ефективності інноваційної діяльності при всіх їх позитивних факторах не вистачає у повній мірі системності, врахування особливостей економічного розвитку в умовах ринку.

Не враховуються всі види складаючих, які мають місце при цьому. Не завжди наводяться засоби їх розрахунку. Це й визначило тематику даної доповіді.

Складність проведення відповідних розрахунків полягає ще й в тому, що оскільки подібні наслідки відчують різні сфери, пропонується відповідний ефект і збитки розраховувати комплексно у трьох сферах: 1) на підприємствах, фірмах; 2) у населення; 3) в державі.

Для суб'єктів підприємницької діяльності аналізуємо наслідки полягатимуть у зменшенні вилову риби, зниженні родючості сільгоспугідь і, відповідно, зменшенні збору врожаю з 1 га посівної площі та ін.

Для розрахунку відповідних втрат використовуємо найбільш синтетичний, на наш погляд, показник оцінки створення і реалізації нововведень – чистий грошовий дохід (ЧГД). В даному випадку він характеризуватиме втрати.

Вони полягають у зниженні прибутку на 1 т продукції, що видобувається з 1 га посівної, водної площі; додаткових капіталовкладень, націлених на ліквідацію (зменшення) наслідків негативного впливу від впровадження інновацій.

Для населення:

1) Зменшення виробництва продуктів харчування та інших товарів призводить до меншої зайнятості трудящих в результаті екологічних негараздів і, відповідно, менших виплат їм заробітної плати з нарахуваннями.

У свою чергу, це впливає на зниження купівельної спроможності населення.

Подібний вплив матиме місце також при забрудненні осередків туризму, пам'яток культури, що призводить до зменшення потоку туристів і, відповідно, до зниження кількості працівників сфери їх обслуговування. Втрата робочих місць може викликати збільшення кількості безробітних і необхідності надання їм відповідних виплат по безробіттю. Величина подібних відрахувань розглядатиметься нами далі при визначенні втрат для держави.

2) Збільшення витрат на купівлю продуктів та інших товарів широкого споживання відповідної якості, які в разі нестачі їх в даному регіоні доводиться завозити з інших географічних районів, що, як правило, викликає їх подорожчання. Втрати населення виражаються у різниці цін товарів, отриманих з різних пунктів їх придбання.

Нестача продуктів відповідної якості призводить до зменшення потрібних калорій для нормального функціонування організму. Такий процес в кінцевому підсумку позначається на зниженні продуктивності праці трудівників. Подібні наслідки матимуть місце і при вимушеному змінінні місць відпочинку людей в зв'язку з негативними екологічними наслідками, що впливають на повне відновлення організму.

Для держави втрати матимуть місце за рахунок таких складаючих:

1) Зменшення виплат надходжень податків з фізичних та юридичних осіб і, відповідно, зменшення виплат податку на додану вартість.

2) При зменшенні числа працюючих збільшується також величина виплат допомоги по безробіттю

3) Зменшення доходу держави внаслідок зменшення споживання домашніх господарств при зменшенні доходів сімей в зв'язку із збільшення кількості безробітних.

Подібні наслідки не завжди можуть бути точно визначені у грошовому вимірі. В таких випадках може бути застосована бальна оцінка. Нами визначені відповідні чисельні значення коефіцієнтів значущості.

В Україні створена система нормативів негативного впливу на оточуюче середовище, перевищення величини яких карається відповідними штрафами. Однак в реалії така система діє недостатньо. Докладно засоби розрахунку відповідних екологічних збитків наводяться в доповіді.

Економічні проблеми сталого розвитку : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. Балацького О. Ф. (м. Суми, 24–26 квітня 2013 р.) : у 4 т. / за заг. ред. О. В. Прокопенко. – Суми : Сумський державний університет, 2013. – Т. 1. – С. 284-285.